

COVID-19 DÖNEMİNDE SANAL SINIFLARDA ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SINIF YÖNETİMİ SORUNLARI

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Yaser ARSLAN¹, Evren ŞUMUER²

1 Dr., Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İzmit-Kocaeli, Türkiye, yaser.arslan@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6625-6066.

2 Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İzmit-Kocaeli, Türkiye, evren.sumuer@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5345-8555.

Geliş Tarihi: 07.09.2020 Kabul Tarihi: 19.11.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.791453

Öz: Bu araştırmada, COVID-19 pandemisi döneminde öğretmenlerin sanal sınıflardaki derslerde yaşadıkları sınıf yönetimi sorunlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan desen kullanıldığı araştırmaya çeşitli kademelerde görev yapan 381 öğretmen katılmıştır. Hem nicel hem de nitel veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan çevrimiçi veri toplama formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, kapalı uçlu sorulara ilişkin betimsel istatistiklerden yararlanılmış; açık uçlu soruların analizinde ise nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin en yoğun olarak fiziksel düzen boyutunun donanım, yazılım bileşenleri ve plan-program etkinlikleri boyutunun öğretimin değerlendirilmesi bileşenlerinde sorun yaşadıkları görülmüştür. Öğretmenlerin deneyimledikleri sorunlardan bazıları dış ortam gürültüsü, internet bağlantısı, derse erişim, dijital içerik yetersizliği, etkileşim eksikliği, kısa ders süresi, ses iletimi, gizlilik ve güvenlik ve yazılımın uygun olmayan kullanımı gibi konularda kümelenmiştir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Acil uzaktan öğretim, sınıf yönetimi, sanal sınıf, COVID-19

CLASSROOM MANAGEMENT PROBLEMS ENCOUNTERED BY TEACHERS IN VIRTUAL CLASSES DURING COVID-19 PANDEMIC

Abstract:

This study aims to reveal classroom management problems that teachers face in virtual classrooms during COVID-19 pandemic. Convergent design, which is one of the mixed methods research models was used in this study. Both quantitative and qualitative data were gathered from 381 teachers via an online form that was developed by researchers. Descriptive statistics was used for the analysis of closed-ended questions, content analysis for open-ended ones. The findings of the study showed that the classroom management problems were mostly associated with hardware, software and evaluation problems in the virtual classrooms. Some of the classroom management problems were related to background noise, internet connection, access to the course, lack of digital content, lack of interaction, short class time, voice transmission, privacy and security, and inappropriate use of software. Based on the findings of the study, some implications for practitioners and researchers were suggested.

Key Words: Emergency remote teaching, classroom management, virtual classroom, COVID-19

Giriş

İlk olarak 2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan kentinde görülen ve 2020 yılının Mart ayında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak kabul edilen bulaşıcı Koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) (WHO, 2020) dünya genelinde sosyo-kültürel, sağlık, ekonomi alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da önemli etkilere neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) verileri COVID-19 salgını nedeniyle 2020 yılının Nisan ayında 194 ülkede ülke genelindeki eğitim kurumlarının geçici olarak kapatıldığını ve dünya genelinde öğrenenlerin %91,3'ünün bu durumdan etkilendiğini göstermektedir (UNESCO, 2020a). Dünya genelinde ülkeler eğitim faaliyetlerinin devamını sağlamak adına genellikle televizyon, radyo ve internet aracılığıyla birçok farklı ulusal öğrenme platformu ve aracını uygulamaya koymuştur (Bozkurt vd., 2020; UNESCO, 2020b). Pandemi döneminde işe koşulan bu eğitim faaliyetleri "acil uzaktan öğretim" (*Emergency Remote Teaching*) kavramı altında ele alınmaktadır (Hodges, Moore, Lockee, Trust ve Bond, 2020). Öğretimin planlanması ve tasarımı için sistematik modellerin kullanıldığı etkili bir çevrimiçi eğitimin aksine acil uzaktan öğretim, öğrenenlerin öğretim süreçlerine

geçici olarak hızlı ve güvenilir bir şekilde erişim sağlamasını amaçlamaktadır (Hodges vd., 2020). Kriz sürecinde acil uzaktan öğretim, öğrenenler ve eğitimciler arasındaki fiziksel ayrılığın mevcut olanaklar yardımıyla giderilerek öğretim süreçlerinin devamının sağlanması için geçici çözümlerin uygulandığı bir zorunluluk olarak ele alınabilir (Bozkurt vd., 2020; Bozkurt ve Sharma, 2020). COVID-19 kriz koşulları nedeniyle, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de eğitim kurumları tarafından birçok acil uzaktan öğretim faaliyeti uygulamaya konulmuştur.

Ülkemizde MEB’e bağlı okullarda, 13 Mart 2020 itibariyle yüz yüze eğitime ara verilmiştir. MEB, ilk etapta 6-10 Nisan 2020 tarihleri için planlanan ara tatilin 16-20 Mart 2020 tarihleri arasına çekildiğini, 23 Mart 2020 itibariyle de acil uzaktan öğretim faaliyetlerine başlanacağını kamuoyuna duyurmuştur (MEB, 2020a). Salgının dünyada ve ülkemizdeki olumsuz seyri nedeniyle 2019-2020 eğitim-öğretim yılı acil uzaktan öğretim ile sonlandırılmıştır. Bu süreçte televizyon, eğitim bilişim ağı (EBA) platformu ve sanal sınıflar kullanılmıştır. Televizyon aracılığıyla acil uzaktan öğretime başlanılan 23 Mart 2020 tarihi ile bahar döneminin bittiği gün olan 19 Haziran 2020 arasında TRT EBA TV İlkokul, TRT EBA TV Ortaokul ve TRT EBA TV Lise kanallarından toplam 2 bin 516 saat yayın yapılmıştır (MEB, 2020b).

Pandemi döneminde, ülkemizdeki gerek devlet gerekse özel okulların öğretim ve öğrenme faaliyetlerinin devamı için yararlandığı en önemli uygulamalardan bir tanesi sanal sınıflar olmuştur. Özel okulların uygulamaları birbirlerinden farklılık göstermekle birlikte, 15 Nisan 2020 tarihinde MEB tarafından 8.sınıf, lise hazırlık ve 12. sınıf öğrencileri için EBA canlı ders uygulaması öğretmen ve öğrencilerin hizmetine açılmıştır. Ayrıca gerekli güvenlik ve gizlilik tedbirleri alınarak diğer sınıf seviyeleri için Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Skype ve benzeri platformların ücretsiz olanlarıyla sanal sınıf uygulaması yapılabileceği de ifade edilmiştir (YEĞİTEK, 2020). EBA canlı ders uygulaması ile öğretmenler EBA üzerinden de Zoom platformuna erişim sağlayarak derslerini sürdürmüştür.

MEB, COVID-19 sebebiyle 23 Mart 2020’de başlayan ve 19 Haziran 2020’de biten acil uzaktan öğretim sürecinde sanal sınıflarda Türkiye genelinde toplam 5.954.174 canlı dersin verildiğini belirtmiştir (MEB, 2020b). *Sanal sınıflar* öğrencilerin aynı zamanda fakat farklı mekanlardan çevrimiçi olarak katıldıkları; yazı, ses, görüntü gibi farklı ortamlar aracılığı ile iki yönlü iletişime olanak sağlayan; ekran paylaşımı ile bilgilerin görsel olarak aktarılmasına izin veren; çeşitli şekillerde etkileşim fırsatı sunan; küçük grup etkinliklerine imkan tanıyan ve daha sonra izlenebilmesi için oturumların kaydedilebildiği bilgisayar-destekli senkron öğrenme ortamlarıdır (Clark ve Kwinn, 2007). Zoom, Adobe Connect, Cisco Webex Meetings veya GoToMeeting gibi web tabanlı video konferans sistemleri sayesinde sanal sınıflar öğrenenlere eş zamanlı (senkron) öğrenme ortamı sunmaktadır. Sanal sınıflar kavramı yerine; eş zamanlı çevrimiçi ortamlar, webinar veya web konferansı gibi farklı terimler de kullanılmaktadır (Elkins ve Pinder, 2015). Christopher (2014); içerik paylaşımı, ekran paylaşımı, ses,

sohbet, çizim ve işaret araçları, oylama, anlık geri bildirim ve küçük gruplara bölme gibi özelliklerin sanal sınıflarda bulunan ortak özelliklerden olduğunu belirtmiştir. Sanal sınıfların bu özellikleri sayesinde öğretmen ve öğrenciler arasındaki psikolojik ve iletişim boşluğunun neden olduğu transaksyonel uzaklık giderilmeye çalışılmaktadır (Moore, 1997). Birçok araç ve yaklaşımın kullanımı sonucunda sanal sınıflarda verilen senkron dersler geleneksel sınıflarda yüz yüze verilen derslerin benzerlerini sunmayı amaçlamaktadır (Clark ve Kwinn, 2007; Elkins ve Pinder, 2015).

Hem sanal hem de yüz yüze sınıflarda verilen derslerin amaçlarına erişmesine katkısı olan öğretmen yeterliliklerden birisinin sınıf yönetimi becerisi olduğu söylenebilir. *Sınıf yönetimi*; sınıf düzeninin kurulması ve devam ettirilmesinden, etkili öğretim tasarımı yapılmasına, öğrencilerin bir grup olarak ele alınmasından, öğrencilerin bireysel gereksinimlerine cevap verilmesine ve sınıf disiplininin sağlanmasına kadar geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır (Emmer ve Stough, 2001). Sınıf yönetiminin boyutları ise; fiziksel düzenin (*sınıf ortamının genişliği, ısı, ışık, gürültü düzenekleri, renkler, oturma düzeni vb.*), plan-program etkinliklerinin (*dersin planlanması, sunumu, öğretimin değerlendirilmesi vb.*), zamanın (*ders için ayrılan sürenin, akademik öğrenme zamanının yönetimi*), sınıf içi ilişkilerin (*öğrenci-öğrenci, öğretmen-öğrenci iletişimi, ilişkilerin düzenlenmesi*) ve davranışların (*disiplin oluşturma, olumlu davranışların çoğalmasının, istenmeyen davranışların azalmasının sağlanması*) yönetimi olarak sıralanmaktadır (Başar, 2016).

Yüz yüze sınıfları konu alan araştırmalarda, etkili sınıf yönetimi uygulamalarının; öğrencinin başarısını arttırma (Freiberg, Stein ve Huang., 1995), derse olan ilgisi (Kunter, Baumert ve Köller 2007) ve sorumluluğunu geliştirme (Roache ve Lewis, 2011), akademik, davranışsal, sosyal-duygusal ve motivasyonel çıktıları olumlu etkileme (Korpershoek, Harms, de Boer, van Kuijk ve Doolaard., 2016), öğrencilerin öğretim etkinliklerine katılmalarını destekleme (Gage, Scott, Hirn ve MacSuga-Gage, 2018) ve istenmeyen davranışları engelleme (Kayıkçı, 2009; Oliver, Wehby ve Reschly, 2011) gibi yararları olduğu görülmektedir. Yüz yüze sınıflardaki sınıf yönetimi uygulamalarının olumlu çıktılarının etkili ve uygun sınıf yönetimi uygulamaları ile sanal sınıflarda da elde edilebileceği ifade edilebilir.

Sanal sınıflarda geleneksel sınıf yönetim stratejileri ile birlikte çevrimiçi eş zamanlı öğrenme ortamına özgü sınıf yönetimi stratejilerine yer verilmelidir (Phelps ve Vlachopoulos, 2020). Bu nedenle, sınıf yönetimi stratejilerinin öğretmen ve öğrencilerin fiziksel olarak ayrı mekanlarda bulunduğu, öğretim faaliyetlerine katılım ve etkileşimin çeşitli araçlar ve yöntemler ile eş zamanlı olarak sağlandığı sanal sınıf olanaklarına ve kısıtlamalarına uygun bir şekilde ele alınmasında yarar vardır.

Geleneksel sınıflardaki fiziksel düzenin sanal sınıflarda öğretmen ve öğrencilerin canlı ders sırasında buldukları ortama, kullanılan donanım ve yazılıma karşılık geldiği ileri sürülebilir. Sanal sınıflardaki derslerde katılımcıların uygun ortamlarda bulunmaları (dikkat dağıtıcı şeyler, çevresel sesler ve parlak ışık kaynağının olmaması

gibi), gerekli donanım ve yazılıma erişimlerinin olması ve bunları kullanacak bilgi, beceri ve deneyime sahip olmaları önemlidir (Christopher, 2014; Johnson, 2020). Diğer bir ifade ile, katılımcıların fiziksel ortam ve teknik araçlardan konforlu olması gereklidir.

Ayrıca, çevrimiçi ortamda etkili dersler verebilmek için yüz yüze geleneksel sınıflarda kullanılan ders içeriğinin doğrudan doğruya dijital biçime dönüştürülerek sunulması yetersizdir (Ko ve Rossen, 2017). Bu nedenle, sanal sınıflarda verilen derslerin ortamın olanaklarına ve sınırlılıklarına uygun bir biçimde; katılım, etkileşim ve işbirliğini destekleyecek şekilde planlanması, sunulması ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Christopher, 2014; Clark ve Kwinn, 2007).

Bununla birlikte, zaman yönetimi çevrimiçi öğrenmenin başarısında önemli bir role sahiptir (Caplan ve Graham, 2008). Web tabanlı video konferans sistemlerinin kullanıldığı sanal sınıflarda öğretmenlerin eğitsel, sosyal, yönetsel ve teknik bakımdan birçok rolü aynı anda yerine getirmesi beklenmektedir (Garonce ve Santos, 2010). Yapılan araştırmalar karmaşık ve çaba gerektiren sanal sınıflarda zamanın iyi yönetilmesinin gerekli olduğunu göstermektedir (Cornelius, 2014; Phelps ve Vlachopoulos, 2020).

Sanal sınıflarda öğretmen ve öğrencilerin fiziksel olarak birbirinden ayrı olması ve teknoloji sayesinde iletişim kurabiliyor olmaları ilişkilerin düzenlenmesini önemli duruma getirmektedir. Sanal sınıf olanakları katılımcıların sosyal ve duygusal olarak kendilerini ifade edebilmelerine olanak sağlayarak sosyal buradalık ve topluluğa ait olma duygusunun gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Giesbers, Rienties, Gijsselaers, Segers ve Tempelaar, 2009; Loch ve Reushle, 2008; McDaniels, Pfund ve Barnicle, 2016). Sanal sınıflarda etkileşim ve katılım için birçok yaklaşım ve ortam (ses, video, sohbet, oylama gibi) bulunmasına karşın geleneksel sınıflara göre yüz ifadesi gibi görsel ipuçlarının ve etkileşim olasılığının daha az olduğu söylenebilir (Kear, Chetwynd, Williams ve Donelan, 2012).

Son olarak, çevrimiçi öğrenme ortamlarında karşılaşılan disiplin problemleri yüz yüze geleneksel sınıflarda karşılaşılan davranış problemlerine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Gizlilik konuları, gürültücü veya sessiz öğrenciler, uygunsuz dil kullanımı, ortamı yönlendirme gibi bozucu davranışlar çevrimiçi ortamlarda görülen bazı sınıf yönetimi problemleridir (Ko ve Rossen, 2017). Bu nedenle, sanal sınıflarda verilen canlı derslerde bunlara benzer davranış problemlerine çözüm sunabilmenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Sanal sınıflarda öğrencilerin başarılı olması için öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliliklerine sahip olması gerekmektedir (Bower, 2011; Phelps ve Vlachopoulos, 2020). Öğretmenlerin sanal sınıflarda karşılaşılabilecekleri sınıf yönetimi sorunlarının üstesinden gelebilmeleri için bu alanda hazır olmaları ve desteklenmeleri önemlidir. Bu nedenle, öğretmenlerin COVID-19 pandemisi döneminde sanal sınıflarda karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunlarının ortaya konulması, bu konuya ilişkin olarak öğretmenlere

uygulamaya yönelik önerilerde bulunulması, kaynaklar sağlanması, hizmet-içi eğitim olanağı sunulması ve eş zamanlı çevrimiçi öğretim ortamlarına uyumlarının kolaylaştırılması açısından önemlidir. İlgili alanyazın incelendiğinde, COVID-19 salgını döneminde uzaktan öğretim etkinliklerinin niteliğine (Mohan vd., 2020; Yılmaz, Güner, Mutlu, Doğanay ve Yılmaz, 2020) ve sanal sınıflarda eğitimcilerin yaşadıkları zorluklara odaklanan araştırmalara (Asmara, 2020; Dias, Lopes ve Teles, 2020) rastlansa da sanal sınıflarda öğretmenlerin yaşadıkları sınıf yönetimi sorunlarına odaklanan çalışmalara rastlanmamıştır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, COVID-19 pandemisi döneminde öğretmenlerin sanal sınıftaki derslerde sınıf yönetimi açısından hangi sorunlar ile nasıl karşılaştıklarını incelemektir. Bu çerçevede, öğretmenlerin sanal sınıftaki derslerinde karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları fiziksel düzen, plan-program, zaman yönetimi, ilişkilerin düzenlenmesi ve davranış düzenlemeleri boyutları altında irdelenmiştir.

Yöntem

Model

Bu çalışmada karma yöntem araştırma modellerinden yakınsayan desen kullanılmıştır. Yakınsayan desende bir konu ile ilgili olarak hem nicel hem de nitel veriler eş zamanlı toplanıp, ayrı ayrı analiz edildikten sonra karşılaştırma veya birleştirme amacıyla bir araya getirilmektedir (Creswell ve Clark, 2018). Bu çalışmada da aynı veri toplama formunda yer alan kapalı ve açık uçlu sorular yardımıyla nicel ve nitel veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Nicel bulgular ile birlikte nitel veri analizi sonuçlarının sayısallaştırılmasından (veri dönüştürme) elde edilen bulgular bir araya getirilerek COVID-19 salgını döneminde öğretmenlerin sanal sınıftaki derslerinde karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları ortaya konulmuştur.

Çalışma Grubu

Yakınsayan desende nicel ve nitel çalışma grupları belirlenirken, çalışma grupları aynı katılımcılardan oluşturulabileceği gibi farklı katılımcılardan da oluşturulabilmektedir (Creswell ve Clark, 2018). Bu çalışmada, hem nicel hem de nitel veriler uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen ve araştırmaya gönüllü olarak katılım gösteren 381 öğretmenden elde edilmiştir. Çalışma grubunun %68,77'si kadın (n = 262), %31,23'ü ise erkektir (n = 119). Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaşları 23 ile 62 arasında değişmekte, ortalama yaşları ise 37,72'dir (SS = 7,81). Çalışma grubunun %82,94'ü devlet okullarında (n = 316) görev yaparken %17,06'sı özel okullarda (n = 65) görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %40,68'i ortaokul kademesinde (n = 155), %29,66'sı lise kademesinde (n = 113), %26,51'i ilköğretim kademesinde (n = 101), %2,36'sı okul öncesi kademesinde (n = 9) ve %0,79'u ise birden fazla kademe görevlerine devam etmektedir. Çalışma grubundaki öğretmenler 32 farklı öğretmenlik branşında çalışmakta-

dır. En fazla katılımın olduğu alanlar sınıf (%22,05; n = 84), İngilizce (%18,63; n = 71), Türkçe (%7,87; n = 30), ilköğretim matematik (%7,35; n = 28) ve fen bilimleri (%5,28; n = 20) öğretmenliğidir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin meslekteki görev süreleri 1 yıldan 41 yıla kadar değişmektedir (\bar{x} = 13,58; SS = 7,70). Toplam 28 farklı ilde görevini yapmakta olan öğretmenlerin yarısından fazlası Kocaeli (%59,84; n = 228) ilindeki okullarda çalışmaktadır.

Çalışmaya katılan öğretmenler sanal sınıflarda haftada ortalama 5,11 (SS = 4,12) saat ders verdiklerini beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin tamamına yakını (%97,38; n = 371) sanal sınıflarda EBA platformu aracılığı ile veya doğrudan doğruya Zoom web tabanlı video konferans sistemini kullandıklarını bildirmiştir. Çalışmaya katılanların %10,76'sı COVID-19 salgını öncesinde uzaktan eğitim yoluyla ders verdiğini belirtirken, %32,28'i COVID-19 salgını öncesinde uzaktan eğitim yoluyla ders aldığını belirtmiştir. Katılımcıların %88,98'i bilgisayara (n = 339), %92,91'i internet bağlantısına (n = 354) sahip olduğunu ifade etmiştir. Günde ortalama 3,15 (SS = 2,43) saat bilgisayar kullandıklarını ifade eden katılımcılar 4,62 (SS = 2,92) saat de internet kullanmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmadaki veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama formu aracılığı ile toplanmıştır. Veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. Veri toplama formunun birinci bölümü çalışmanın nicel verilerinin elde edildiği 11 kapalı uçlu soru ve nitel verilerinin elde edildiği 11 açık uçlu sorudan oluşmuştur. Kapalı uçlu sorular COVID-19 salgını döneminde öğretmenlerin sanal sınıftaki derslerinde sınıf yönetimi sorunları yaşayıp yaşamadığını sorarken, açık uçlu sorular ise eğer bir sınıf yönetimi sorunu yaşamışlar ise nasıl sorun yaşadıklarını irdelemiştir. Örneğin, nicel veri elde etmek amacıyla "*Çevrimiçi canlı derslerinizde öğrencilerin anlattığımız konuyu kavrayıp kavramadıklarını anlamada sorunlar yaşadınız mı?*" şeklinde kapalı uçlu bir soru sorulurken; nitel veri elde etmek amacıyla "*Derslerinizde öğrencilerin anlattığımız konuyu kavrayıp kavramadıklarını anlamada nasıl sorunlar yaşadınız?*" şeklinde açık uçlu bir soru katılımcılara yöneltilmiştir.

Birinci bölümde yer alan sorular Başar'ın (2016) sunduğu çerçeve kapsamında fiziksel düzen, plan-program etkinlikleri, zaman yönetimi, ilişkilerin düzenlenmesi ve davranış düzenlemeleri boyutları temel alınarak hazırlanmıştır. Fiziksel düzen açısından dersler sırasında bulunulan ortam ve kullanılan donanım ve yazılım; plan-program etkinlikleri açısından derse hazırlık, dersin sunumu ve değerlendirme süreçleri; zaman yönetimi açısından ders süresinin yönetimi ve öğrenmeye ayrılan zamanı kullanma; ilişkilerin düzenlenmesi açısından öğretmenlerin öğrenciler ile veya öğrencilerin kendi aralarındaki iletişimi ve sınıf içi ilişkiler; davranış düzenlemesi açısından derslerde disiplini sağlama ile ilgili verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Geliştirilen soruların içerik geçerliği eğitim yönetimi alanındaki iki uzman tarafından değerlendirilip soruların uygunluğuna ilişkin iki öğretmenden görüş alındıktan sonra gerekli

düzeltilmeler yapılmıştır. Veri toplama formunun ikinci bölümünde ise, katılımcıların kişisel, mesleki ve teknoloji kullanımı ile ilgili bilgilerinin toplanmasını amaçlayan kapalı ve açık uçlu sorular bulunmaktadır.

Veri Toplama Süreci

COVID-19 salgını sürecinde yüz yüze veri toplamak sağlık açısından riskli olacağı için, çalışmadaki tüm veriler Google formlarda oluşturulan veri toplama formu aracılığı ile acil uzaktan öğretim süreci bittikten sonraki (2019-2020 eğitim ve öğretim yılının sonu) bir aylık zaman diliminde toplanmıştır. Oluşturulan veri toplama formu bağlantısı çeşitli sosyal medya ortamlarında paylaşılarak sanal sınıflarda ders veren öğretmenlere ulaştırılmıştır. Veri toplanan tüm öğretmenler çalışmaya gönüllülük esasına dayalı olarak katılım göstermiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin bilgilendirilmiş gönüllü onam formunu okuyup, anladıklarını beyan ettikten sonra veri toplama formunu doldurmalarına izin verilmiştir. Ayrıca çalışma ile ilgili olarak araştırmacıların görev yaptığı kurumun Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır.

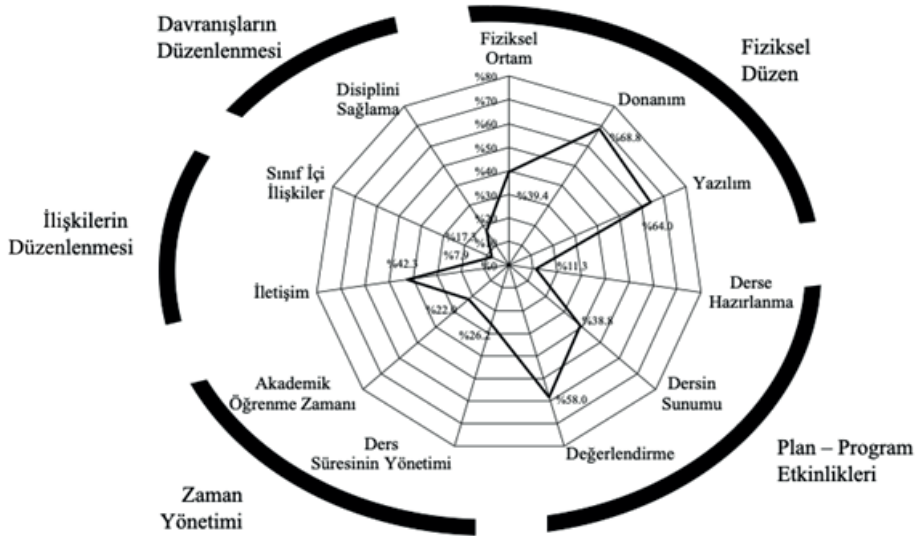
Veri Analizi

Çalışmada nicel verilerin elde edildiği COVID-19 salgını döneminde öğretmenlerin sanal sınıftaki derslerinde sınıf yönetimi sorunları yaşayıp yaşamadığını soran kapalı uçlu soruların analizinde betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, sorulara verilen yanıtların frekans ve yüzdeleri hesaplanmış ve bulgular toplu olarak grafik halinde sunulmuştur.

Öğretmenlerin canlı derslerinde nasıl sınıf yönetimi sorunları yaşadıklarını ortaya koyan nitel veriler ise içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda, öncelikle elde edilen yanıtlardaki anlamlı ve önemli birimleri (kelime, cümle veya paragraf) temsil eden etiketler (kodlar) belirlenmiş, daha sonra ise anlamlı ve benzer kodlar daha az sayıdaki kategoriler altında bir araya getirilerek öğretmenlerin sanal sınıf derslerindeki sınıf yönetimi sorunlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel veri analizi her iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak yapılmış ve değerlendiriciler arası uyum katsayısı 0,83 olarak yeterli düzeyde bulunmuştur (Miles ve Huberman, 1994). Son olarak ise, elde edilen nitel verilerin nicel verilere dönüştürülmesi için kategoriler altında yer alan kodların frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmış ve sonuçlar grafikler ile birlikte sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, önce araştırmada elde edilen nicel bulgulara, ardından nitel veri analizi sonuçlarının sayısallaştırılması ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öğretmenlerin sanal sınıf derslerinde sınıf yönetiminin tüm boyutlarına ilişkin sorun yaşama oranlarını ortaya koyan nicel bulgular Grafik 1'de verilmektedir.

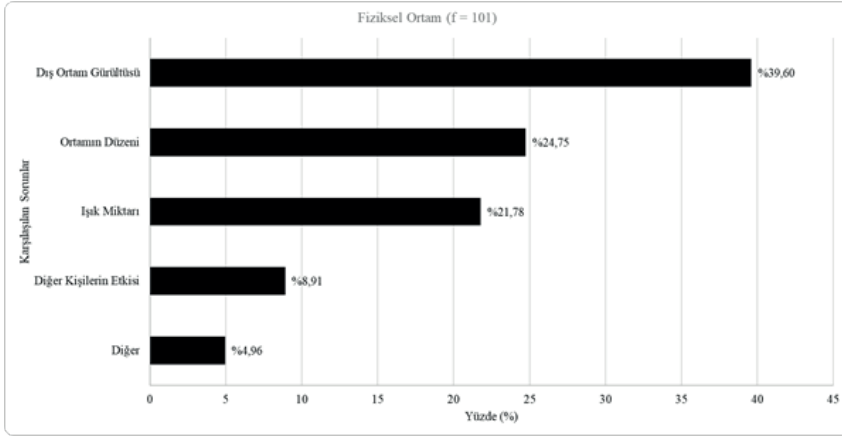
Grafik 1. Sınıf yönetiminin boyutlarına ilişkin öğretmenlerin sorun yaşama oranları

Grafik 1 incelendiğinde, fiziksel düzen boyutunun bileşenlerine ilişkin öğretmenlerin sınıf yönetimi sorunu yaşama oranlarının değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Öğretmenlerin %39,37'sinin fiziksel ortamla (dersin verildiği yer, ses, ışık vb.), %68,76'sının kullanılan donanımla (kullanılan aygıtlar, cihazlar, internet bağlantısı vb.), %64,04'ünün ise kullanılan yazılımla (EBA, Zoom vb.) ilgili sorun yaşadığı görülmektedir. Plan-program etkinliklerinin yönetimi boyutunda, ders içeriğinin planlaması ve derse hazırlanma sorunu yaşadığını belirten öğretmenlerin oranı %11,29; dersin sunumu sırasında sorun yaşadığını belirtenlerin oranı %38,85; öğretimin değerlendirilmesi, başka bir ifadeyle öğrencilerin anlatılan konuyu kavrayıp kavramadıklarını anlamada sorun yaşadığını belirten öğretmenlerin oranı ise %58,01'dir. Öğretmenlerin sanal sınıflarda sınıf yönetimi sorunu yaşama oranları zaman yönetimi boyutu açısından ele alındığında, öğretmenlerin %26,25'inin ders için ayrılan sürenin yönetimine, %22,05'inin akademik öğrenme zamanının yönetimine ilişkin sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi sorunu yaşama oranları, sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesi boyutunun bileşenleri açısından da değişkenlik göstermektedir. Öğrencilerin kendi aralarındaki ve öğretmen-öğrenci iletişiminde sorun yaşadığını belirten öğretmenlerin oranı %42,26 iken, sınıf içi ilişkiler dokusunu yönetmede (öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini, kaygılı olmamalarını, söyledikleri veya yazdıkları nedeniyle yargılanmamalarını sağlama vb.) sorun yaşadığını belirten öğretmenlerin

oranı %7,87'dir. Davranış düzenlemeleri boyutunda ise öğretmenlerin %17,32'si disiplin sorunu yaşadıklarını belirtmiştir.

Fiziksel Düzen

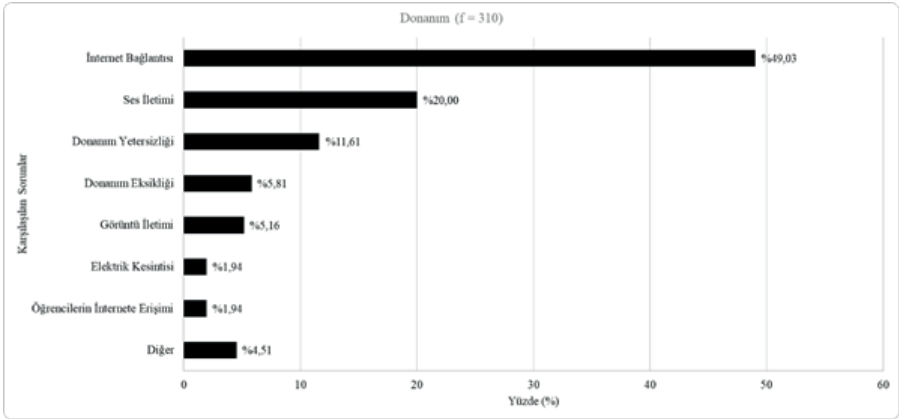
Araştırmanın nitel veri elde etmeyi amaçlayan birinci açık uçlu sorusu, sanal sınıflarda sınıf yönetiminin fiziksel düzen boyutunun fiziksel ortam bileşenine yönelik olarak öğretmenlerin nasıl sorunlar yaşadıklarını saptamayı amaçlamaktadır. Fiziksel ortam ile ilgili sorun yaşadıklarını belirten katılımcılara yöneltilen "Fiziksel ortam (dersin verildiği yer, ses, ışık gibi) ile ilgili nasıl sorunlar yaşadınız?" sorusuna yönelik elde edilen nitel verilerin nicel verilere dönüştürülmesi sonucunda ulaşılan bulgular Grafik 2'de sunulmaktadır.

Grafik 2. Fiziksel ortamla ilgili sorunlar

Grafik 2 incelendiğinde, fiziksel düzenin bileşenlerinden fiziksel ortamın yönetimine ilişkin sanal sınıflarda öğretmenler; çevrimiçi canlı dersin verildiği veya öğrenenlerin bulunduğu ortamdaki gürültü (dış ortam gürültüsü, $f = 40$, %39,6), oda düzeni, masa gibi unsurların uygun olmaması (ortamın düzeni, $f = 25$, %24,75), ışık nedeniyle öğretmen veya öğrencilerin görüntülerinin net olmaması (ışık miktarı, $f = 22$, %21,78) ve ortamda bulunan aile üyeleri vb. diğer kişilerden kaynaklı olumsuzluklar (diğer kişilerin etkisi, $f = 9$, %8,91) nedeniyle sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler; hava durumu, çevrimiçi canlı ders sırasında hareketsiz kalmaları nedenleriyle de fiziksel ortama ilişkin sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir (diğer, $f = 5$, %4,96).

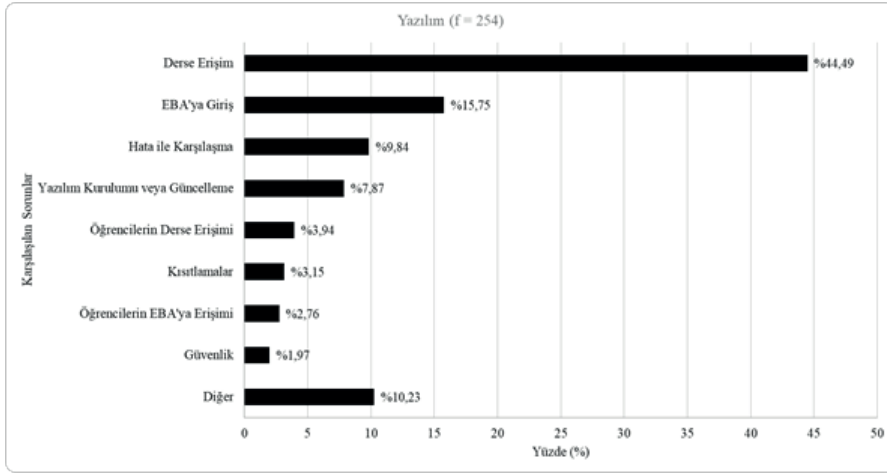
Araştırmanın ikinci açık uçlu sorusu sanal sınıflarda yaşanan donanım sorunlarının saptanması için sorulmuştur. Donanımla ilgili sorun yaşadığını belirten katılımcılara yöneltilen "Donanım (kullanılan aygıtlar, cihazlar, internet bağlantısı gibi) kaynaklı nasıl sorunlar yaşadınız?" sorusuna ilişkin bulgular Grafik 3'te sunulmaktadır.

Grafik 3. Donanımla ilgili sorunlar

Grafik 3'te görüldüğü gibi sanal sınıflarda öğretmenler; kendilerinin ya da öğrencilerinin internete bağlanamaması, bağlantılarının kopması, bağlantı hızları veya internet paketlerinin yetmemesi (internet bağlantısı, $f = 152$, %49,03); seslerinin karşı tarafa iletilmemesi (ses iletimi, $f = 62$, %20), sahip oldukları donanımların canlı ders için yetersiz özelliklere sahip olması (donanım yetersizliği, $f = 36$, %11,61), bilgisayar, mikrofona, kamera, klavye, kalem fare gibi donanımlarının olmaması (donanım eksikliği, $f = 18$, %5,81), görüntülerinin karşı tarafa iletilmemesi (görüntü iletimi, $f = 16$, %5,16), ikamet ettikleri yerde elektrik kesintilerinin olması (elektrik kesintisi, $f = 6$, %1,94) ve öğrencilerin internete erişiminin olmaması (öğrencilerin internete erişimi, $f = 6$, %1,94) gibi donanım sorunları yaşamaktadırlar. Katılımcılar, donanımla ilgili yaşanan diğer sorunları; kullanılan donanımın arızalanması, kullanışlılığı, yavaşlaması ile ilgili sorunlar, öğretmenlerin veya öğrencilerin sahip oldukları donanımları nasıl kullanacaklarını bilmemesi ve ikamet ettikleri yerdeki altyapı sorunları olarak sıralamışlardır (diğer, $f = 14$, %4,51).

Fiziksel düzen boyutunun son açık uçlu sorusu sanal sınıflarda yaşanan yazılım sorunlarının belirlenmesi için sorulmuştur. Çevrimiçi canlı ders yazılımlarının kullanılması konusunda sorun yaşadığını belirten öğretmenlere yöneltilen "Çevrimiçi canlı derslerinizde kullanılan yazılım (EBA, Zoom vb.) kaynaklı nasıl sorunlar yaşadınız?" sorusuna ilişkin bulgular Grafik 4'te sunulmaktadır.

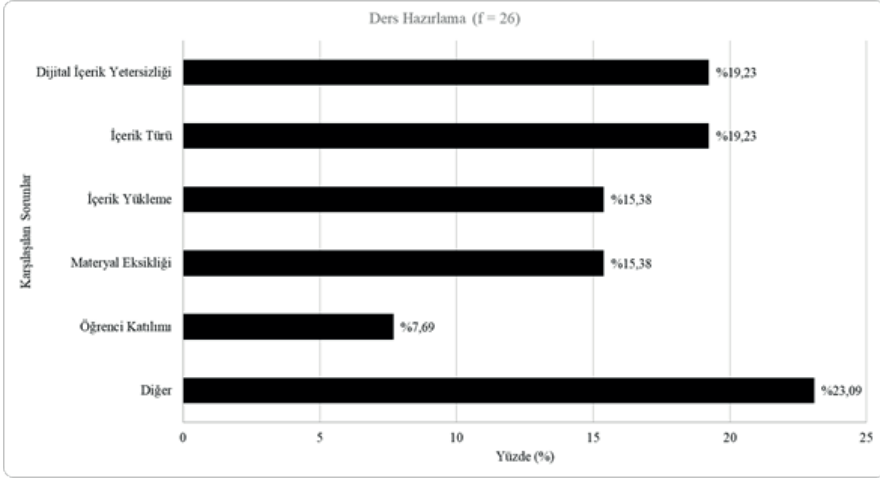
Grafik 4. Yazılımla ilgili sorunlar

Grafik 4 incelendiğinde, fiziksel düzen boyutunun yazılım sorunları bileşenine ilişkin sanal sınıflarda öğretmenlerin; dersle bağlanamama veya ders sırasında bağlantılarının kopması (dersle erişim, $f = 113$, %44,49), EBA'ya girememesi veya sisteme girişte zorluk yaşama (EBA'ya giriş, $f = 40$, %15,75), dersle giriş veya ders sırasında sistemden hata mesajı alınması (hata ile karşılaşma, $f = 25$, %9,84), canlı ders için gerekli yazılımların kurulumu veya güncellenmesi gibi (yazılım kurulumu veya güncelleme, $f = 20$, %7,87) sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ifade ettikleri diğer sorunlar; öğrencilerinin dersle bağlanamaması veya ders sırasında bağlantılarının kopması (öğrencilerin dersle erişimi, $f = 10$, %3,94), canlı ders yazılımlarının ders süresi ve giriş kısıtlamaları (kısıtlamalar, $f = 8$, %3,15), öğrencilerin EBA'ya girememesi veya sisteme girişte zorluk yaşaması (öğrencilerin EBA'ya erişimi, $f = 7$, %2,76), yazılımların güvenliği ile ilgili endişeler (güvenlik, $f = 5$, %1,97) olarak sıralanmaktadır. Ayrıca öğretmenler yazılımla ilgili olarak; yazılım kullanım bilgilerinin yeterli düzeyde olmaması, yazılımın beklentilerine cevap vermemesi, yazılımın Türkçe dil seçeneği sunmaması, kullandıkları işletim sisteminin yazılımla uyumsuz olması, beyaz tahta kullanımı ve ses ayarlarının yapılmasında güçlük yaşama sorunlarını deneyimlediklerini de belirtmişlerdir (diğer, $f = 26$, %10,23).

Plan-Program Etkinlikleri

Araştırmanın dördüncü açık uçlu sorusu, sanal sınıflarda sınıf yönetiminin plan-program etkinlikleri boyutunun planlama bileşenine yönelik olarak öğretmenlerin nasıl sorunlar yaşadıklarını saptamayı amaçlamaktadır. Çevrimiçi canlı ders plan-

lamalarını yaparken sorun yaşadıklarını belirten katılımcılara yöneltilen “Derslerinize hazırlanma (yani ders içeriğinin planlanması) sırasında nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna ilişkin bulgular Grafik 5’te sunulmaktadır.

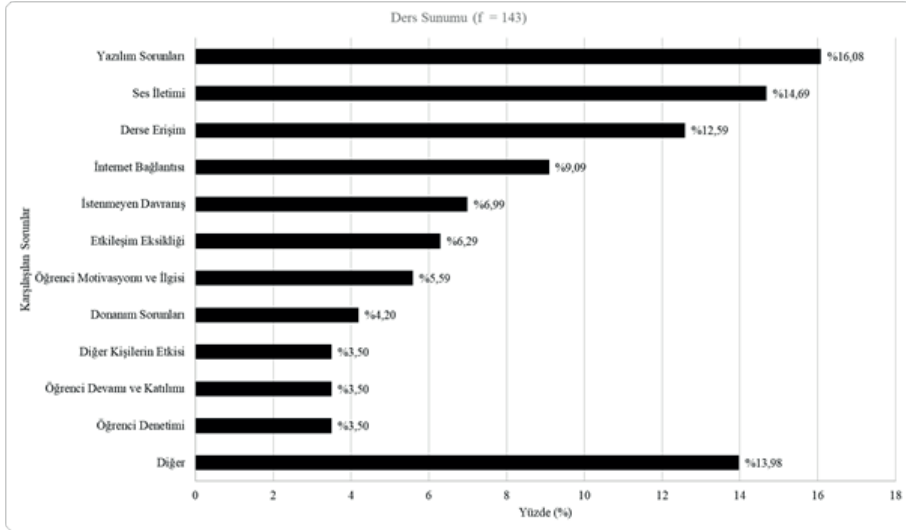

Grafik 5. Dersin planlanmasıyla ilgili sorunlar

Grafik 5 incelendiğinde, çevrimiçi canlı derslerin planlanmasına ilişkin öğretmenler; çevrimiçi canlı ders içeriğini çeşitlendirme (dijital içerik yetersizliği, $f = 5$, %19,23), dersin sayısal, uygulamalı vb. nitelikte olması (içerik türü, $f = 5$, %19,23), dijital materyalleri kullanılan çevrimiçi canlı ders yazılımına yükleme (içerik yükleme, $f = 4$, %15,38), destekleyici materyalden yoksun olma (materyal eksikliği, $f = 4$, %15,38), öğrencilerin derse katılmalarını sağlamada deneyimlenen zorluklar (öğrenci katılımı, $f = 2$, %7,69) nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar; çevrimiçi canlı ders konusundaki deneyimsizlikleri, meslektaşlarıyla haberleşememe, öğrencilerinin motivasyon eksikliği, internet bağlantısının kalitesi, önceki derslerin tekrarını yapma, dijital içerik seçimi nedenleriyle de derslerin planlanmasına ilişkin sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir (diğer, $f = 6$, %23,09).

Araştırmanın beşinci açık uçlu sorusu sanal sınıflarda derslerin sunumu sırasında öğretmenlerin yaşadıkları sorunların saptanması için sorulmuştur. Sanal sınıflardaki çevrimiçi canlı derslerin sunumu sırasında sorun yaşadığını belirten katılımcılara yöneltilen “Derslerinizin sunumu sırasında (dersinizi işlerken) nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna ilişkin bulgular Grafik 6’da sunulmaktadır.

Covid-19 Döneminde Sanal Sınıflarda Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sınıf Yönetimi Sorunları

Grafik 6. Dersin sunumuyla ilgili sorunlar

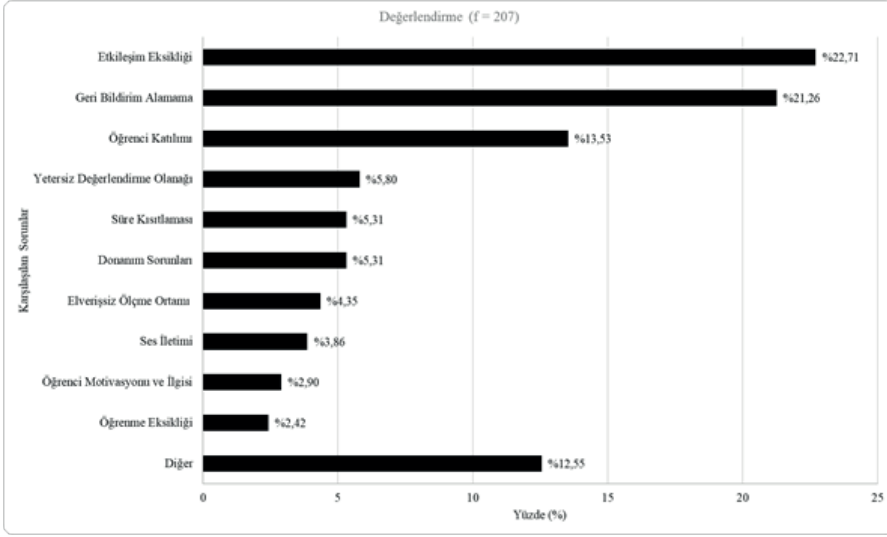
Grafik 6'da görüldüğü gibi sanal sınıflarda öğretmenler derslerinin sunumu sırasında; çevrimiçi canlı ders sırasında ekranlarını öğrencileriyle paylaşamama, kullandıkları donanımlarının donması nedeniyle derse devam edememe, çevrimiçi canlı ders yazılımının çeşitli sistemsel hatalarla açılmaması, yazılım kullanım bilgilerinin yeterli düzeyde olmaması nedenleriyle sorun yaşamaktadırlar (yazılım sorunları, $f = 23$, %16,08). Ders sırasında sesin karşı tarafa iletilmemesi (ses iletimi, $f = 21$, %14,69), derse bağlanamama veya ders sırasında bağlantının kopması (derse erişim, $f = 18$, %12,59), internet bağlantısının sağlanamaması, ders sırasında kopması veya hızı nedeniyle yaşanan zorluklar da (internet bağlantısı, $f = 13$, %9,09) öğretmenlerin derslerini işlerken deneyimledikleri sorunlar arasındadır. Öğretmenler ayrıca, öğrencilerinin ders sırasında istenmeyen davranışlar sergilediklerini ve canlı ders yazılımını amacı dışında kullandıklarını (istenmeyen davranış, $f = 10$, %6,99), seslerin birbirine karışması ve sanal sınıflardaki etkisiz iletişim nedeniyle etkileşim sorunu yaşadıklarını (etkileşim eksikliği, $f = 9$, %6,29), öğrencilerinin motivasyon ve ilgi düzeylerinin yüksek olmadığını (öğrenci motivasyonu ve ilgisi, $f = 8$, %5,59), kullanılan donanımların yetersizlikleri, ikamet ettikleri yerleşim birimlerinde altyapı sorunları ve elektrik kesintisi yaşanması (donanım sorunları, $f = 6$, %4,2), çocuklarının ders sırasındaki bakım gereksinimleri ve öğrencilerinin ailelerinin çevrimiçi canlı derslere müdahaleleri nedeniyle günlük yaşadıklarını belirtmişlerdir (diğer kişilerin etkisi, $f = 5$, %3,5). Diğer sorunlar; öğrencilerin derslere düşük düzeyde devamı ve katılımı (öğrenci devamı ve katılımı,

$f = 5, \%3,5$), öğrencilerin ders sırasındaki eylemlerini kontrol edememe (öğrenci denetimi, $f = 5, \%3,5$), kullanılabilir dijital ders içeriklerinin yetersizliği ya da içeriklere erişememe, derslerdeki süre kısıtlamaları ve görüntünün karşı tarafa net bir biçimde iletilmemesi vb. olarak sıralanmıştır (diğer, $f = 20, \%13,98$).

Plan-program etkinliklerinin yönetimi boyutunun son açık uçlu sorusu sanal sınıflarda öğretimin değerlendirilmesi ile ilgili yaşanan sorunların ortaya konulabilmesi için yöneltilmiştir. Çevrimiçi canlı derslerde öğretimin değerlendirilmesi aşamasında sorun yaşadığını belirten öğretmenlere sorulan “Derslerinizde öğrencilerin anlattığınız konuyu kavrayıp kavramadıklarını anlamada nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna ilişkin bulgular Grafik 7’de sunulmaktadır.

Öğretmenler çevrimiçi canlı derslerde öğretimin değerlendirilmesine ilişkin olarak; sanal sınıflarda öğrencileriyle yeteri kadar etkileşim sağlayamadıklarını, öğrencilerinin kameralarının kapalı olması nedeniyle onları göremediklerini, kameraları açık olan öğrencileriyle de göz teması kuramamanın eksikliğini yaşadıklarını ifade etmişlerdir (etkileşim eksikliği, $f = 47, \%22,71$). Öğrencilerin anlatılan içeriği kavrayıp kavramadığını anlamada önemli bir ipucu olan geribildirim alma noktasında da öğretmenlerin sorun yaşadıkları görülmektedir (geribildirim alamama, $f = 44, \%21,26$). Öğretimin değerlendirilmesi sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları diğer sorunlar; öğrencilerin derse aktif biçimde katılmamaları ve değerlendirme sorularını cevaplamamaları (öğrenci katılımı, $f = 28, \%13,53$), öğretimin değerlendirilmesinin istenilen düzey ve biçimde yapılamaması (yetersiz değerlendirme olanağı, $f = 12, \%5,8$), kullanılan çevrimiçi canlı ders yazılımlarının süre kısıtlamaları nedeniyle değerlendirme sürecine istenilen zamanın ayrılamaması (süre kısıtlaması, $f = 11, \%5,31$), çevrimiçi canlı derslerde kullanılan donanımlara öğrencilerin sahip olmaması ya da yetersiz özelliklerdeki donanımlara sahip olmaları (donanım sorunları, $f = 11, \%5,31$), dersin uygulamalı olması veya öğrencilerin yardım almaları nedeniyle sanal sınıfların uygun değerlendirme olanağı sağlamaması (elverişsiz ölçme ortamı, $f = 9, \%4,35$) olarak sıralanmaktadır. Sesin karşı tarafa iletilmemesi (ses iletimi, $f = 8, \%3,86$), öğrencilerin motivasyon ve ilgileri (öğrenci motivasyonu ve ilgisi, $f = 6, \%2,9$) ile öğrenme yaşantılarının istenilen düzeyde olmaması (öğrenme eksikliği, $f = 5, \%2,42$), ortamsal faktörler, öğrencilerin derse erişememesi, materyal eksikliği, sınıf mevcudunun fazlalığı, yazılım kullanım bilgilerinin yeterli düzeyde olmaması, öğrencilerin kontrol edilememesi de öğretmenler tarafından sıralanan sorunlar arasındadır (diğer, $f = 26, \%12,55$).

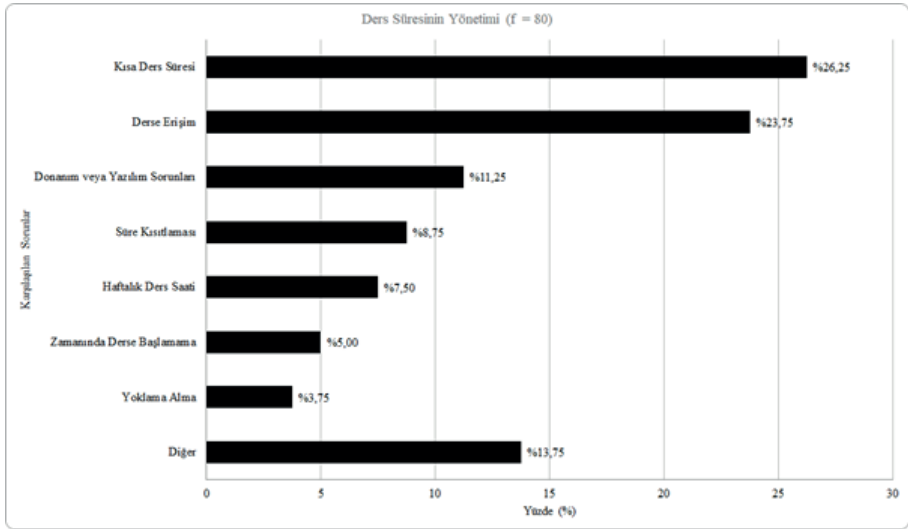
Covid-19 Döneminde Sanal Sınıflarda Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sınıf Yönetimi Sorunları

Grafik 7. Öğretimin değerlendirilmesiyle ilgili sorunlar

Zaman Yönetimi

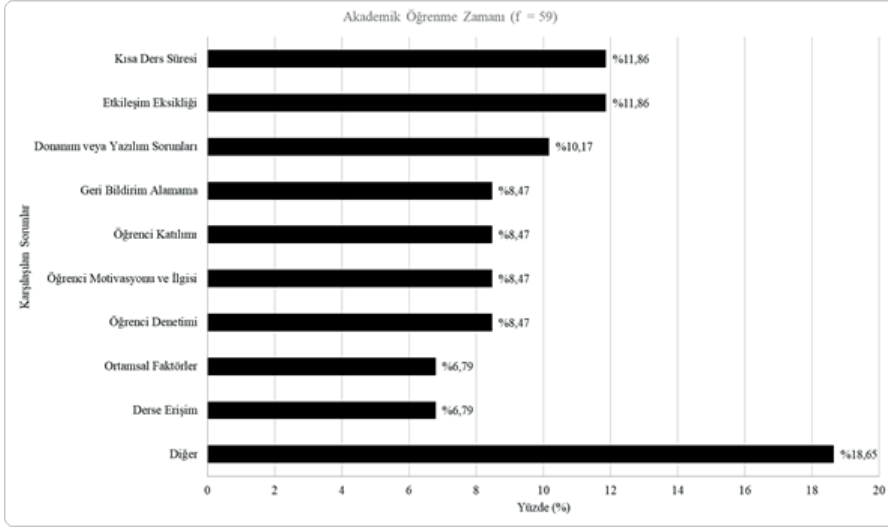
Araştırmanın yedinci ve sekizinci açık uçlu soruları öğretmenlerin yaşadıkları zaman yönetimi sorunlarını saptamayı amaçlamaktadır. Ders içi zamanın, başka bir ifadeyle ders için ayrılan sürenin yönetilmesine ilişkin sorun yaşadıklarını belirten öğretmenlere yöneltilen “Çevrimiçi canlı derslerinizde zaman yönetimi açısından nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna ilişkin bulgular Grafik 8’de verilmektedir.

Grafik 8. Zaman yönetimiyle ilgili sorunlar

Grafik 8’de görüldüğü gibi öğretmenler; sanal sınıflardaki ders sürelerinin kısa olması (kısa ders süresi, $f = 21$, %26,25), derse bağlanamama veya ders sırasında bağlantılarının kopması (derse erişim, $f = 19$, %23,75), kullanılan yazılım veya donanım kaynaklı olumsuzluklar yaşanması (donanım veya yazılım sorunları, $f = 9$, %11,25) nedenleriyle ders için ayrılan sürenin yönetiminde sorunlar deneyimlediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yaşadıkları diğer sorunlar; kullanılan canlı ders yazılımlarının ders süresine yönelik kısıtlamalarının olması (süre kısıtlaması, $f = 7$, %8,75), haftalık ders programında öğretmenlerin istedikleri kadar derslerinin olmaması (haftalık ders saati, $f = 6$, %7,5), öğrencilerin çeşitli nedenlerle zamanında derse katılamamaları dolayısıyla zaman kaybedilmesi (zamanında derse başlama, $f = 4$, %5), yoklama alma işlemine dersin önemli bir bölümünün ayrılmak zorunda olunması (yoklama alma, $f = 3$, %3,75), derslerin uygun saatlerde başlamaması, aktarılacak ders içeriğinin yoğun olması, planlama hatası vb. olarak sıralanmıştır (diğer, $f = 11$, %13,75).

Zaman yönetimi boyutunun son, araştırmanın sekizinci açık uçlu sorusu sanal sınıflarda akademik öğrenme zamanının yönetimine, başka bir ifadeyle öğrencilerin öğrenme ile meşgul edildiği süreye ilişkin sorunların belirlenmesi için sorulmuştur. Akademik öğrenme zamanının yönetilmesinde sorun yaşadığını belirten öğretmenlere yöneltilen “Akademik öğrenme zamanını verimli kullanma açısından nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna ilişkin bulgular Grafik 9’da sunulmaktadır.

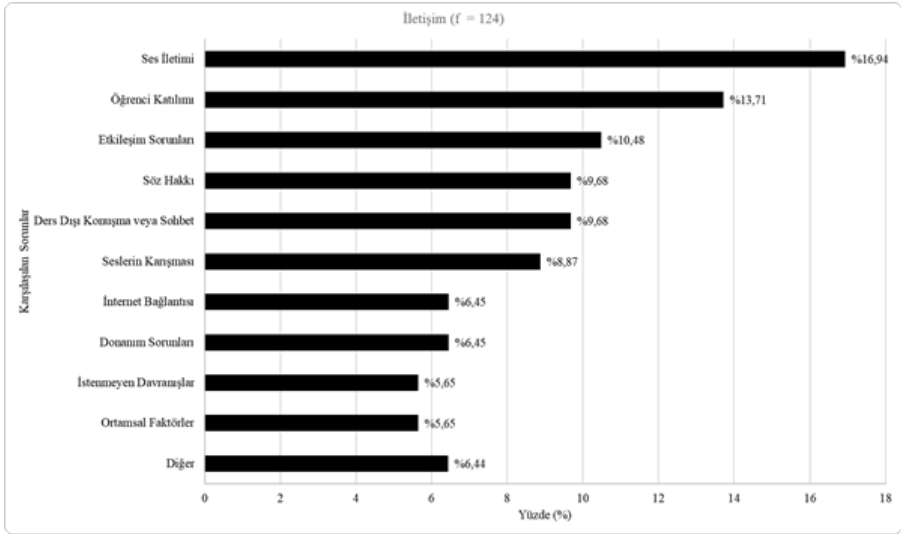

Grafik 9. Akademik öğrenme zamanının yönetimiyle ilgili sorunlar

Grafik 9 incelendiğinde; ders sürelerinin kısa olması (kısa ders süresi, $f = 7$, %11,86), öğrencilerin kendi aralarındaki etkileşimin ve öğretmen-öğrenci etkileşiminin eksikliği (etkileşim eksikliği, $f = 7$, %11,86), yazılım veya donanımdan kaynaklanan çeşitli olumsuzluklar (yazılım veya donanım sorunları, $f = 6$, %10,17), öğrencilerden geribildirim alamama (geribildirim alamama, $f = 5$, %8,47), öğrencilerin derslere düşük düzeyde katılımı (öğrenci katılımı, $f = 5$, %8,47), motivasyon ve ilgilerinin istenilen düzeyde olmaması (öğrenci motivasyonu ve ilgisi, $f = 5$, %8,47), öğrencileri kontrol etmenin zorluğu (öğrenci denetimi, $f = 5$, %8,47), ortamsal faktörlerin uygun olmaması (ortamsal faktörler, $f = 4$, %6,79) ve derse erişimle ilgili olumsuzluklar (derse erişim, $f = 4$, %6,79) akademik öğrenme zamanının yönetiminde yaşanan sorunlar arasındadır. Öğretmenlerin sıraladıkları diğer sorunlar ise; derslerin uygun saatlerde başlamaması, aktarılacak ders içeriğinin yetersiz olması, öğrencilerin derslere zamanında katılmaması vb. olarak sıralanmaktadır (diğer, $f = 11$, %18,65).

İlişkilerin Düzenlenmesi

Araştırmanın dokuzuncu açık uçlu sorusu, sanal sınıflarda sınıf yönetiminin ilişkilerin düzenlenmesi boyutunun iletişim bileşenine yönelik olarak öğretmenlerin nasıl sorunlar yaşadıklarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Çevrimiçi canlı derslerde öğrencileri veya öğrencilerin kendi aralarındaki iletişimlerinde sorun yaşadıklarını belirten katılımcılara sorulan “Öğrencilerinizle iletişimde veya öğrencilerin kendi aralarındaki iletişimde nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna ilişkin bulgular Grafik 10’da görülmektedir.

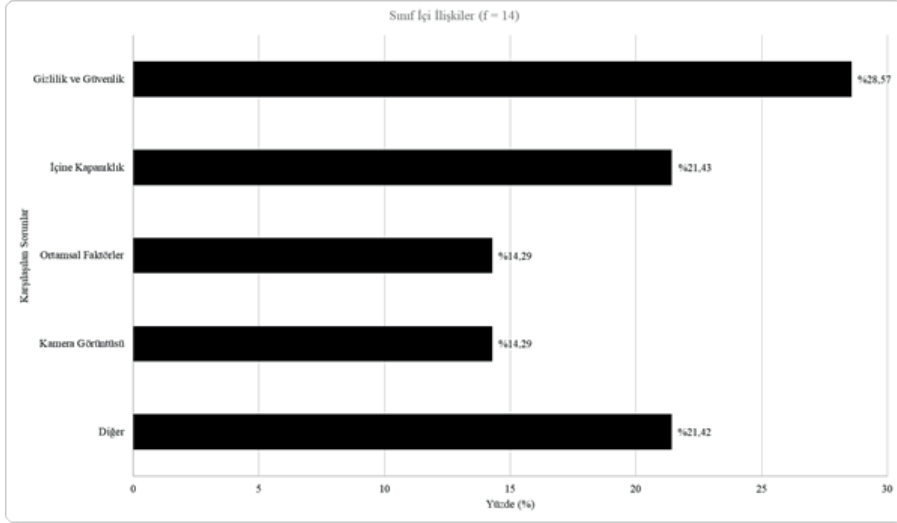

Grafik 10. İletişimle ilgili sorunlar

Grafik 10 incelendiğinde; sesin karşı tarafa iletilmemesi (ses iletimi, $f = 21$, %16,94), öğrencilerin derslerde konuşmaya, sorulan sorulara cevap vermeye isteksiz olmaları (öğrenci katılımı, $f = 17$, %13,71), sınırlı iletişim olanağı, kameraların kapalı olması, akran etkileşiminin olmaması ve göz teması kurulamaması (etkileşim sorunları, $f = 13$, %10,48), öğrencilerin söz hakkı almadan (söz hakkı, $f = 12$, %9,68) ve ders dışı konular hakkında konuşmaları, sohbet etmeleri (ders dışı konuşma veya sohbet, $f = 12$, %9,68) sorunlarının yaşandığı anlaşılmaktadır. Öğretmenler ayrıca; ders sırasında seslerin birbirine karışması (seslerin karışması, $f = 11$, %8,87), internet bağlantısının kalitesi (internet bağlantısı, $f = 8$, %6,45), donanım eksikliği veya yetersizliği (donanım sorunları, $f = 8$, %6,45), akran zorbalığı ve diğer olumsuz davranışlar (istenmeyen davranışlar, $f = 7$, %5,65), dış ortamın gürültüsü (ortamsal faktörler, $f = 7$, %5,65), dikkat dağınıklığı, iletişim sürecinde geribildirim alamama, kullanılan yazılımda hata ile karşılaşma vb. nedenlerle sanal sınıflarda etkili iletişim kurulamadığını ifade etmektedirler (diğer, $f = 8$, %6,44).

İlişkilerin düzenlenmesi boyutunda yer alan son açık uçlu soru, sanal sınıflarda sınıf içi ilişkilerin yönetilmesi ile ilgili yaşanan sorunların ortaya konulabilmesi için yöneltilmiştir. Çevrimiçi canlı derslerde sınıf içi ilişkilerin yönetilmesinde sorun yaşadığını belirten öğretmenlere sorulan “Öğrencilerinizin kendilerini güvende hissetmelerini, kaygılı olmamalarını, söyledikleri veya yazdıkları nedeniyle yargılanmalarını sağlama bakımından nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna ilişkin bulgular Grafik 11’de sunulmaktadır.

Grafik 11’de görüldüğü üzere; çevrimiçi canlı ders yazılımlarının gizliliği ve güvenliğinden duyulan endişeler (gizlilik ve güvenlik, $f = 4$, %28,57), yüz yüze derslerde kendini rahatlıkla ifade edebilen öğrencilerin canlı derslerde içlerine kapanmaları (içine kapanıklık, $f = 3$, %21,43), ortamsal faktörler ($f = 2$, %14,29) ve öğrencilerin kamelelerini açmak istememesi (kamera görüntüsü, $f = 2$, %14,29) sanal sınıflardaki sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesinde yaşanan sorunlar arasındadır. Sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesinde yaşanan diğer sorunlar; öğrencilerin kendini ifade edememeleri, akran zorbalığı ve öğrenci katılımının istenilen düzeyde olmamasıdır (diğer, $f = 3$, %21,42).

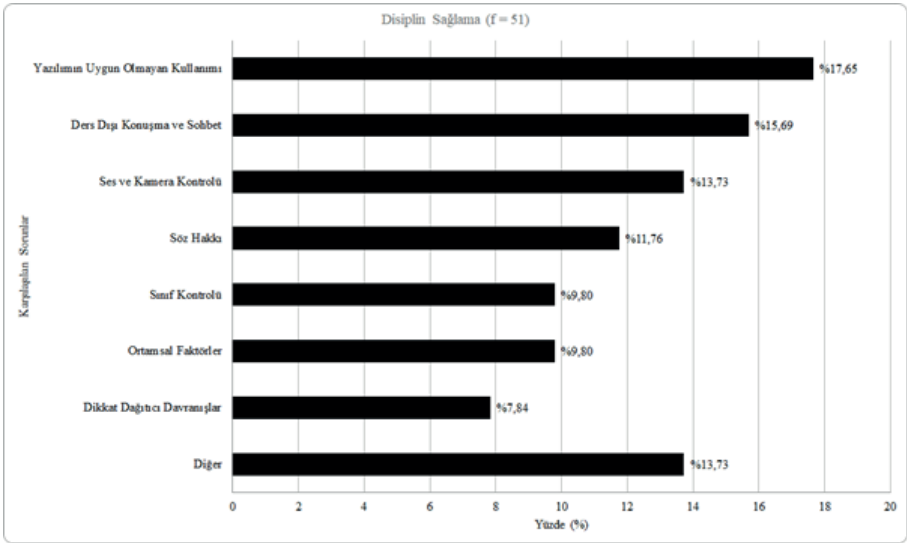
Grafik 11. İlişkilerin düzenlenmesi ile ilgili sorunlar

Davranış Düzenlemeleri

Araştırmanın son açık uçlu sorusu, sanal sınıflarda sınıf yönetiminin davranış düzenlemeleri boyutunda öğretmenlerin nasıl sorunlar yaşadıklarını saptamayı amaçlamaktadır. Sanal sınıflarda davranış düzenlemeleri ile ilgili sorun yaşadıklarını belirten katılımcılara yöneltilen “Disiplini sağlamada nasıl sorunlar yaşadınız?” sorusuna verilen cevaplardan oluşan kod listesi ve sıklık yüzdeleri Grafik 12’de sunulmaktadır.

Grafik 12 incelendiğinde; öğrencilerin ders sırasında ekranda paylaşımı yapılan dosya üzerinde işaretleme yapmaları, isimlerini ve arka plan ayarlarını değiştirmeleri ve canlı ders yazılımını amacı dışında kullanmaları (yazılımın uygun olmayan kullanımını, $f = 9$, %17,65), öğrencilerin aralarında ders dışı konuşmaları ve sohbet etmeleri (ders dışı konuşma ve sohbet, $f = 8$, %15,69), öğretmenin yönlendirmelerine rağmen

sesleri veya görüntülerini açmaları/kapamaları (ses ve kamera kontrolü, $f = 7$, %13,73) ve söz hakkı almadan konuşmalarının (söz hakkı, $f = 6$, %11,76) davranış düzenlemeleri ile ilgili yaşanan sorunlar arasında olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenin sınıf hakimiyetini güçlükle sağlaması (sınıf kontrolü, $f = 5$, %9,8), canlı ders ortamındaki diğer kişilerin etkisi, dış ortam gürültüsü (ortamsal faktörler, $f = 5$, %9,8), öğrencilerin dikkat dağıtıcı davranışları (dikkat dağıtıcı davranışlar, $f = 4$, %7,84), kendi dikkatlerinin dağınık olması, motivasyonlarının düşük olması, kaygılanmaları vb. durumlar davranış düzenlemeleri boyutunda yaşanan diğer sorunlar arasındadır (diğer, $f = 7$, %13,73).

Grafik 12. Davranış düzenlemeleri ile ilgili sorunlar

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, COVID-19 döneminde sanal sınıflarda yürütülen derslerde öğretmenlerin yaşadıkları sınıf yönetimi sorunlarının ortaya konulması amacıyla yürütülmüştür. Bu amaç doğrultusunda, karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel aşamasında öğretmenlerin sanal sınıflarda sınıf yönetiminin boyutlarına ilişkin hangi sorunları yaşadıkları; nitel aşamasında ise bu sorunlarla nasıl karşılaştıkları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, sanal sınıflarda sınıf yönetiminin boyutlarına ilişkin öğretmenlerin sorun yaşama oranları değişiklik göstermektedir.

Fiziksel düzen boyutunun fiziksel ortam bileşeninde öğretmenlerin üçte birinden, donanım ve yazılım bileşenlerinde ise üçte ikisinden fazlası sorun yaşamaktadır. Araş-

tırma sonuçları; fiziksel düzen boyutunda öğretmenlerin gürültü, oda düzeni, internet bağlantısı, ses ve görüntü iletimi, donanım yetersizliği ve eksikliği, elektrik kesintisi, derse erişim, EBA'ya giriş, çeşitli hatalarla karşılaşma, yazılım kurulumu veya güncellenmesi sorunları yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada sıralanan sorunlar alanyazındaki diğer araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. Fiziksel ortamla ilgili olarak Yılmaz vd. (2020), öğrencilerin beşte birinden fazlasının rahatsız edilmeyecekleri bir çalışma ortamına sahip olmadıklarını; Mohan vd. (2020) uzaktan öğretim etkinlikleri sırasında sessiz alana erişim sorunu ile çocuk ve kardeş bakım sorumluluklarıyla ilgili zorluklar yaşandığını saptamıştır. Oysa, sanal sınıftaki dersler sırasında hem öğretmenlerden hem de öğrencilerden kendileri için uygun ortamları oluşturmaları beklenmektedir (Johnson, 2020; Lynch, 2004). Bu beklentinin COVID-19 dönemindeki sanal sınıf derslerinde karşılanamadığı anlaşılmaktadır. Donanım ile ilgili olarak özellikle internet bağlantısı ile ilgili sorunlar COVID-19 salgını döneminde sanal sınıflara ilişkin yapılan birkaç araştırmada daha vurgulanmıştır (Asmara, 2020; Dias vd., 2020; Mohan vd., 2020). Benzer biçimde, donanım eksikliği ve yetersizliği sorununun da diğer araştırmacılar tarafından altı çizilmektedir (Akkuş ve Acar, 2017; Mohan vd., 2020; Ng, 2007). Yazılım sorunları açısından da araştırmanın bulguları alanyazınla benzerlik göstermektedir. Yılmaz vd. (2020) öğrencilerin sadece üçte birinden azının uzaktan öğretim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı sorunu yaşamadıklarını ortaya koymaktadır. Fiziksel düzenle ilgili sorunların üstesinden gelinmesinin, öğretmenin tüm çabasını dersin tasarımına ve öğrencilerin öğrenmesine harcamasına yardımcı olacaktır.

Araştırma sonuçları, sanal sınıflarda sınıf yönetiminin plan-program etkinlikleri boyutunun planlama aşamasında öğretmenlerin onda birinden, sunum aşamasında üçte birinden, değerlendirme aşamasında yarısından fazlasının sorun yaşadığını ortaya koymaktadır. Sanal sınıflardaki derslerinin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesi aşamalarında öğretmenler; dijital içerik ve materyaller, içerik türü, etkileşim eksikliği, öğrenci devamı ve katılımı, yazılım, derse erişim, donanım, internet bağlantısı, ses, öğrencilerin istenmeyen davranışı, öğrenci motivasyonu ve ilgisi, öğrencilerin denetimi, diğer kişilerin etkisi, süre kısıtlaması, geribildirim alamama, yetersiz değerlendirme olanağı, elverişsiz ölçme ortamı, öğrenme eksikliği vb. ile ilgili sorunlar yaşamışlardır.

Öğretmenlerin acil uzaktan öğretim sürecinde dijital içerik üretmede zorlanmaları diğer araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Mohan vd., 2020). Kear vd. (2012) yüz yüze dersler için hazırlanmış kaynakların sanal sınıflarda kullanımının zor olduğunu ve yeni kaynaklara ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, kullanılan araçların önceden denenerek tanınmasının öğretimi daha etkin yapabileceği ortaya konulmaktadır. Öğretmenlerin dijital içerik üretmede zorlanmalarının nedeni COVID-19 salgını nedeniyle okulların geçici olarak kapanması sonucunda, kısa zamanda sanal sınıf ortamına uygun içeriklere ulaşmanın veya bu içerikleri hazırlamanın güç-

lûğü olabilir. Etkili sanal sınıf derslerinin tasarımında ve uygulanmasında etkileşim, katılım ve işbirliğinin desteklenmesi oldukça önemlidir (Clark ve Kwinn, 2007; Ward, Peters ve Shelley, 2010). Ancak bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer biçimde, pandemi döneminde öğrencilerin motivasyon, ilgi ve derslere katılım düzeylerinin düştüğü ifade edilmektedir (Mohan vd., 2020; Yılmaz vd., 2020). Öğretmen ve öğrencilerin birbirlerinden fiziksel olarak ayrı mekanlarda bulunduğu bu öğrenme ortamlarında etkileşim, katılım ve işbirliği için çeşitli araçların (sohbet, ses, beyaz tahta, uygulama paylaşma, ekran işaretleme, oylama gibi) kullanımı önemli rol oynamaktadır (Clark ve Kwinn, 2007; Kear vd., 2012). Dolayısıyla; öğretmenlerin plan-program etkinliklerinin yönetiminde yaşadıkları yazılım, ses, derse erişim ve donanım ile ilgili sorunların sanal sınıflarda öğrenme sürecini olumsuz etkileyebileceği, bu sorunların ortadan kaldırılmasının da öğrenme sürecine katkı sağlayabileceği ileri sürülebilir. Yine bu çalışmadaki sonuçlarla benzer biçimde sanal sınıflarda vücut dili, jest ve mimikleri görme konusunda sınırlılıkların olmasının öğrencilerden geribildirim almayı zorlaştırdığı ortaya konulmaktadır (Cornelius, 2014; Kear vd., 2012; Wang ve Hsu, 2008). Özellikle göz teması olmamasından kaynaklanan etkileşim eksikliğinden dolayı sorulara öğrencilerden sözlü cevap almanın ve anlamayan öğrencileri tespit etmenin zor olduğu, uzaktan öğretimde öğretmenlerin kendilerini ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama konusunda yeterli göremeyebilecekleri belirtilmektedir (Kear vd., 2012). Diğer taraftan uzaktan öğretime geçişle birlikte geribildirim sürecinin etkililiğinin değişmediğini ya da geliştiğini ortaya koyan çalışmalara da rastlamak mümkündür (Mohan vd., 2020).

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin dörtte birinden fazlası ders için ayrılan sürenin yönetiminde, beşte birinden fazlası ise akademik öğrenme zamanının yönetiminde sorun yaşamaktadır. Zaman yönetiminde öğretmenlerin; kısa ders süresi, süre kısıtlaması, zamanında derse başlama, haftalık ders saati, derse erişim, donanım ve yazılım, yoklama alma, etkileşim eksikliği, geribildirim alamama, öğrenci denetimi, katılımı, motivasyonu ve ilgisi, ortamsal faktörler vb. ile ilgili sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Caplan ve Graham (2008) çevrimiçi öğrenmenin başarısında zaman yönetiminin önemli bir rolü olduğunu belirtmekte; Phelps ve Vlachopoulos (2020) ise eş zamanlı öğrenme ortamlarında ders veren öğretmenlerin sahip olması gereken niteliklerden bir tanesinin etkili zaman yönetimi becerisi olduğunu ifade etmektedir. Fakat sanal sınıflardaki derslerin eğitsel, sosyal, yönetsel ve teknik bakımdan yüksek çaba gerektiren ve karmaşık yapısıyla birlikte bu ortamlardaki derslerde zaman yönetimi sorununa yol açabileceği açıktır (Cornelius, 2014; Palloff ve Pratt, 2013). Öğretmenlerin bu sorunlara hazırlıksız olmasının zaman yönetimi açısından daha büyük zorluklar yaratabileceği, öğretmenlere sanal sınıflarda kısa ders sürelerinin verilmesinin, ders süresine yönelik kısıtlamalarla dersin aniden sonlanmasının durumu daha da güçleştirilebileceği ifade edilebilir.

İlişkilerin düzenlenmesi boyutuna yönelik sonuçlar, öğretmenlerin yarısına yakınının iletişim sorunu yaşadığını ortaya koyarken; sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesinde

sorun yaşadığını belirten öğretmenlerin oranı onda birden azdır. İlişkilerin düzenlenmesi boyutunda öğretmenlerin; ses iletimi, seslerin karışması, öğrenci katılımı, öğrencinin içine kapanması, etkileşim, söz hakkı, ders dışı konuşma veya sohbet, internet bağlantısı, donanım, istenmeyen davranışlar, gizlilik ve güvenlik, öğrencinin kamedadaki görüntüsü, ortamsal faktörler vb. ile ilgili sorunlar deneyimledikleri anlaşılmaktadır. Sanal ortamlarda etkili iletişim ortamını sağlayabilmenin sosyal buradalık ve topluluğa aitlik bakımından önemli olduğu ifade edilmektedir (Giesbers vd., 2009; Loch ve Reushle, 2008; McDaniels vd., 2016). Sanal sınıflardaki en önemli iletişim yollarından bir tanesi sestir. Çünkü ses yoluyla öğretmen ekran paylaşımı veya beyaz tahta uygulaması ile birlikte dersi anlatmakta, ayrıca öğrencilerin iletişimine olanak sağlayarak sosyal buradalığı arttırmaktadır (Clark ve Kwinn, 2007). Dolayısıyla sesin iletimi ile ilgili yaşanabilecek sorunların iletişim bakımından oldukça önemli zorluklar doğuracağı ifade edilmektedir (Cornelius, 2014). Ayrıca, mikrofon gibi ses donanımlarında yaşanan sorunlar, dış ortam gürültüsü ve öğrencilere söz hakkı verme, etkileşim eksikliği, iletişimde yüz ifadesi ve vücut dili gibi görsel ipuçlarının sınırlılığından kaynaklanan iletişim zorlukları alanyazındaki diğer araştırmalarda da ortaya konulmuştur (Cornelius, 2014; Kear vd., 2012; Phelps ve Vlachopoulos, 2020). Sanal sınıflarda öğretmenlerin ve öğrencilerin özellikle ücretsiz kullanılan video konferans sistemlerine yönelik olası güvenlik ve gizlilik kaygılarının sınıftaki güven ortamını ve katılımı olumsuz etkilemesi de alanyazınla uyumlu bir diğer sonuçtur (Palloff ve Pratt, 2013). Ayrıca, sanal sınıflarda öğrencilerin sessiz kalması diğer çalışmalarda da karşılaşılan sorunlardan bir başkasıdır (Cornelius, 2014; Neuwirth, Jovi ve Mukherji, 2020). Diğer taraftan kamera görüntüsü eş zamanlı öğrenme ortamlarında yakınlık duygusunu desteklemesine (Finkelstein, 2013) rağmen bu çalışmadaki bulgular kamera görüntüsünün kaygılara neden olduğunu göstermektedir. Bu kaygıların nedeni öğrencilerin yaşam alanlarını başkalarının görmesini istememeleri veya bu nedenle değerlendirilmek istememeleri olabilir (Neuwirth vd., 2020).

Araştırma sonuçları, sanal sınıflarda sınıf yönetiminin davranış düzenlemeleri boyutunda öğretmenlerin beşte birine yakınının sorun yaşadığını göstermektedir. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar; yazılımın uygun olmayan kullanımı, ders dışı konuşma ve sohbet, ses ve kamera kontrolü, söz hakkı, sınıf kontrolü, dikkat dağıtıcı davranışlar, ortamsal faktörler konularında kümelenmektedir. Araştırmacılar, çevrimiçi öğrenme ortamlarında benzer disiplin sorunlarının yaşanabileceğini belirtmektedir (Ko ve Rossen, 2017). Davranışların düzenlenmesi boyutunda yaşandığı ifade edilen disiplin sorunlarının katılımcılar tarafından diğer boyutlarda da deneyimlendiği görülmektedir. Dolayısıyla diğer boyutlarda yaşanan sorunların azaltılmasına yönelik önlemlerin sanal sınıflarda disiplin sorunlarının birçoğunun yaşanma olasılığını da azaltacağı öne sürülebilir. Ayrıca, ekran işaretleme, arka planı değiştirme gibi yazılımda uygun olmayan davranışların önlenmesi, ses ve ortam kontrolünün sağlanabilmesi için öğretmenlerin sanal sınıflarda kullanılan web konferans sistemlerindeki yönetsel olanaklara hakim olmasının gerekli olduğu öne sürülebilir (Neuwirth vd., 2020).

Sanal sınıflarda sınıf yönetimine ilişkin sorunların üstesinden gelmek amacıyla araştırma sonuçlarına dayalı olarak uygulayıcılara birçok öneri sunulabilir. Önemli görülen önerilerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

- Öğretmenlerin sanal sınıftaki dersleri, gürültülü olmayan, başkası tarafından rahatsız edilmeyecekleri, mümkünse ayrı bir çalışma odasında yapmaları uygun olacaktır. Canlı ders öncesinde çalışma ortamının konforu ve uygunluğunun test edilmesi yararlı olacaktır. Uygun fiziksel düzenin öğrenciler tarafından sağlanması için de öğrenci velileri ile işbirliği yapılması ve onlara rehberlik edilmesi önemlidir.
- Sanal sınıflardaki derslerin verimli olarak işlenebilmesi için öğretmenlere hızlı, yeterli bant genişliğinde ve kesintisiz internet bağlantısına erişim sunulması önemlidir. Öğretmenler, sanal sınıf kullanımı ile ilgili olarak internet paketi sorunu yaşamamaları için internet servis sağlayıcıları veya kurumlar tarafından desteklenmelidir.
- Derse erişim problemlerine yönelik olarak planlı olunmalı ve erişim sorunu yaşandığında ilgili dersin eş zamanlı olmayan çevrimiçi etkinlikler ile gerçekleşmesine olanak sağlanmalıdır. Ayrıca, sanal sınıftaki derse erişimin hem bir öğretim yönetim sistemi üzerinden hem de oturum bilgileri ile yapılabilir olması derse erişim olanağını arttıracaktır.
- Sanal sınıftaki derslerde öğretmenlerin kullanması için farklı öğrenme tercihlerine uygun, etkileşimli, öğrenci katılımını ve işbirliğini destekleyen çeşitli dijital içerik veya etkinliklerin tasarlanması ve geliştirilmesi önemlidir. Ancak, öğretmenlerin derslerinde kullanacağı içeriği içselleştirebilmesi için bu süreçte sorumluluk almalarının gerekli olduğunun da altı çizilebilir.
- Öğretmenlerin ders sırasında kendisinin ve öğrencilerin karşılaşabileceği teknik veya kullanıma yönelik sorunlara ilişkin çözüm üretebilmesi için bu alana yönelik becerilerinin geliştirilmesi ve ihtiyaç duyduğunda erişebileceği bir destek sisteminin oluşturulması gereklidir. Ayrıca, öğretmenler derse erişim, ses iletimi ve internet bağlantısı gibi sorunlarla karşılaştıklarında dersin telefisine olanak sağlayan, eş zamanlı olmayan ders sonrası etkinlikleri öğrencilerin erişimine sunmalı ve onlara rehberlik etmelidir.
- Daha etkili ve elverişli bir değerlendirme ortamı sağlayabilmek adına öğrenciyi merkeze alan elektronik ürün dosyası gibi süreç odaklı değerlendirme yaklaşımları kullanılabilir. Değerlendirme sırasındaki etkileşimi arttırmak için web konferans sistemlerindeki oylama, sohbet veya tepkiler gibi özellikler sözel veya görsel iletişime alternatif olarak kullanılabilir. Ayrıca, öğretmenler çeşitli Web 2.0 araçları veya eş zamanlı olmayan araçlar kullanarak öğrencilerden daha fazla geri bildirim elde etme olanağına sahip olabilir. Bununla birlikte, öğrencilerin değerlendirme etkinliklerine katılımı teşvik edilebilir.

- Derslerin, okul yöneticileri tarafından haftalık ders programında çok erken ya da çok geç saatlere tanınmaması, yüz yüze eğitimde olduğu gibi sanal sınıflarda da ders programı rutinleri oluşturulması önemli görülmektedir. Sanal sınıflardaki ders sürelerinin belirlenmesinde öğretmenlerin de görüşlerine başvurulması, ders sürelerine yönelik kısıtlamaların kaldırılması, kısıtlamaların kaldırılmasının mümkün olmadığı durumlarda ise öğretmenlere süre sorunu yaşadıkları derslerini uygun biçimde sonlandırabilmeleri için canlı ders yazılımı tarafından ek süre seçeneğinin sunulması gibi olanaklar sağlanmalıdır.
- Öğretmenler, sınıf içi iletişimi ve öğrencilerin derse katılımını desteklemek için sanal sınıf derslerinde ses, web kamerası görüntüsü ve ekran paylaşımı ile beraber sohbet, el kaldırma, oylama yapma, küçük grup etkinlikleri, beyaz tahta gibi uygulamalara dersin yapısında yer vermelidir.
- Sanal sınıflarda kullanılan web konferans sisteminin güvenliği ve gizlilik konuları ile ilgili hem öğretmen hem de öğrenci ve velilere düzenli bilgilendirmeler yapılmalı, bu konuda rehberler hazırlanmalı ve destek sağlanmalıdır. Kullanılan web konferans sistemlerinin düzenli olarak güncellenmesi konusunda öğretmen, öğrenci ve veliler uyarılmalıdır.
- Öğrencilerin akademik, davranışsal, sosyal-duygusal ve psikolojik durumlarının takibi ve öğretmen-öğrenci, öğretmen-aile arasında güven temelli bir ilişkinin inşası veya sürdürülebilmesi için öğretmenler, öğrencileri ya da öğrencilerinin aileleriyle sanal sınıf dersleri dışında haftada en az bir kere iletişime geçmelidir.
- Sanal sınıflarda sessiz kalan ve katılım sağlayamayan öğrenciler için ders sonrasında bu öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade etmesine olanak sağlayan tartışma forumu gibi eş zamanlı olmayan etkinlikler tasarlanmalıdır.
- Öğrencilerin sanal sınıflardaki davranışlarının düzenlenmesini sağlayabilmek adına sanal sınıfların doğasına uygun kural listeleri oluşturulmalıdır. Sınıf kurallarının öğrenciler tarafından daha fazla benimsenmesinin sağlanması için kural geliştirme basamakları izlenerek sürecin öğretmenlerin rehberliğinde yürütülmesi ve sürece öğrencilerin de katılması sağlanmalıdır.

Araştırma sonuçlarının şu sınırlılıklar göz önünde bulundurularak değerlendirilmesinde yarar vardır. Bu çalışmada nicel ve nitel veriler aynı veri toplama formu kullanılarak toplanmıştır. Creswell ve Clark (2018), nicel ve nitel veriler tek veri toplama formu ile elde edildiğinde, özellikle nitel verinin kapsamı ve niteliğinin sınırlı olacağını ifade etmektedir. Bu nedenle, daha derinlemesine nitel veriler elde etmek için görüşme ve odak grup görüşmelerin yer aldığı benzer çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilebilir. Ayrıca bu çalışmadaki veriler uygun örnekleme yoluyla elde edildiği için

çalışma sonuçlarının genellenebilirliği kısıtlıdır. Bu nedenle çalışma sonuçlarının genellenebilirliğini desteklemek için, çalışma grubunun özellikleri mümkün olduğunca ayrıntılı verilmiş ve ilgili kişilerin sonuçların diğer durumlara ne derece uygun olduğunu değerlendirmesine olanak sağlanmıştır (Fraenkel vd., 2012). Ancak benzer çalışmaların farklı örneklemeler ile tekrarlanması ve bu çalışmanın sonuçları ile karşılaştırılmasında yarar vardır. Bununla birlikte, bu çalışmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ilişkisel ve deneysel çalışmaların gerçekleştirilmesi de önerilebilir.

Kaynakça

- AKKUŞ, İ. ve Acar, S. (2017). Eş zamanlı öğrenme ortamlarında karşılaşılan teknik sorunların öğretici ve öğrenen üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(3), 363-376. doi:10.17679/inuefd.340479
- ASMARA, R. (2020). Teaching english in a virtual classroom using whatsapp during COVID-19 pandemic. *Language and Education Journal*, 5(1), 16-27.
- BAŞAR, H. (2016). *Sınıf yönetimi (20. baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- BOWER, M. (2011). Synchronous collaboration competencies in web-conferencing environments – their impact on the learning process. *Distance Education*, 32(1), 63-83. doi:10.1080/01587919.2011.565502
- BOZKURT, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G., . . . Paskevicius, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-126.
- BOZKURT, A. ve Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to coronavirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi.
- CAPLAN, D. ve Graham, R. (2008). The development of online courses. T. Anderson (Ed.), *The theory and practice of online learning* (2. baskı, ss. 245-263) içinde. Edmonton, AB: Athabasca University.
- CHRISTOPHER, D. (2014). *The successful virtual classroom : How to design and facilitate interactive and engaging live online learning*. New York, NY: Amacom.
- CLARK, R. C. ve Kwinn, A. (2007). *The new virtual classroom: Evidence-based guidelines for synchronous e-learning*. San Francisco, CA: Pfeiffer.
- CORNELIUS, S. (2014). Facilitating in a demanding environment: Experiences of teaching in virtual classrooms using web conferencing. *British Journal of Educational Technology*, 45(2), 260-271. doi:10.1111/bjet.12016
- CRESWELL, J. W. ve Clark, V. L. P. (2018). *Designing and conducting mixed methods research (3. baskı)*. California: SAGE.

- DIAS, M. d. O., Lopes, R. d. O. A. ve Teles, A. C. (2020). Will virtual replace classroom teaching? Lessons from virtual classes via ZOOM in the times of COVID-19. *Journal of Advances in Education and Philosophy*, 4(5), 208-213. doi:10.36348/jaep.2020.v04i05.004
- ELKINS, D. ve Pinder, D. (2015). *E-learning fundamentals : A practical guide*. Alexandria, VA: ATD.
- EMMER, E. T. ve Stough, L. M. (2001). Classroom management: A critical part of educational psychology, with implications for teacher education, *Educational Psychologist*, 36(2), 103-112.
- FINKELSTEIN, J. E. (2013). *Learning in real time: Synchronous teaching and learning online*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- FRAENKEL, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education (8. baskı)*. New York, NY: McGraw-Hill Higher Education.
- FREIBERG, H. J., Stein, T. A. ve Huang, S. Y. (1995). Effects of a classroom management intervention on student achievement in inner-city elementary schools. *Educational Research and Evaluation*, 1(1), 36-66.
- GAGE, N. A., Scott, T., Hirn, R. ve MacSuga-Gage, A. S. (2018). The relationship between teachers' implementation of classroom management practices and student behavior in elementary school. *Behavioral Disorders*, 43(2), 302-315.
- GARONCE, F. ve Santos, G. (2010). The web conferencing as a pedagogical tool. A Brazilian experience. D. Gibson & B. Dodge (Eds.), SITE 2010--Society for Information Technology & Teacher Education International Conference (ss. 498-503) içinde. San Diego, CA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- GIESBERS, B., Rienties, B., Gijsselaers, W. H., Segers, M. ve Tempelaar, D. T. (2009). Social presence, web videoconferencing and learning in virtual teams. *Industry and Higher Education*, 23(4), 301-309. doi:10.5367/000000009789346185
- HODGES, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. ve Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. [Erişim Adresi: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning?fbclid=IwAR2ksitQ3YN3JNEAcEbZVeFM32HysHyu-3Xe1fYavDswCkXOm-c8W2ZQMnc>] Erişim tarihi: 01.08.2020
- JOHNSON, A. (2020). *Online teaching with ZOOM: A guide for teaching and learning with videoconference platforms*. Aaron Johnson.
- KAYIKÇI, K. (2009). The effect of classroom management skills of elementary school teachers on undesirable discipline behaviour of students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1215-1225.
- KEAR, K., Chetwynd, F., Williams, J. ve Donelan, H. (2012). Web conferencing for synchronous online tutorials: Perspectives of tutors using a new medium. *Computers & Education*, 58(3), 953-963. doi:10.1016/j.compedu.2011.10.015
- KO, S. S. ve Rossen, S. (2017). *Teaching online : A practical guide (4. baskı)*. New York, NY: Routledge.

- KORPERSHOEK, H., Harms, T., de Boer, H., van Kuijk, M. ve Doolaard, S. (2016). A meta-analysis of the effects of classroom management strategies and classroom management programs on students' academic, behavioral, emotional, and motivational outcomes. *Review of Educational Research*, 86(3), 643-680.
- KUNTER, M., Baumert, J. ve Köller, O. (2007). Effective classroom management and the development of subject-related interest. *Learning and instruction*, 17(5), 494-509.
- LOCH, B. ve Reushle, S. (2008). The practice of web conferencing: Where are we now? *Hello! Where are you in the landscape of educational technology? ASCILITE 2008* (ss. 562-571) içinde. Melbourne, Avustralya. [Erişim Adresi: <http://www.ascilite.org.au/conferences/melbourne08/procs/loch.pdf>] Erişim Adresi: 05.08.2020
- LYNCH, M. M. (2004). *Learning Online: A guide to success in the virtual classroom*. New York, NY: RoutledgeFalmer.
- MCDANIELS, M., Pfund, C. ve Barnicle, K. (2016). Creating dynamic learning communities in synchronous online courses: One approach from the center for the integration of research, teaching and learning (CIRTL). *Online Learning*, 20(1), 110-129. doi:10.24059/olj.v20i1.518
- MEB (2020a). Bakan Selçuk, Koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. [Erişim Adresi: <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>] Erişim Tarihi: 01.08.2020
- MEB. (2020b). Türkiye uzaktan eğitim istatistikleriyle dijital dünyanın listelerini zorladı. [Erişim Adresi: <http://www.meb.gov.tr/turkiye-uzaktan-egitim-istatistikleriyle-dijital-dunyainin-listelerini-zorladi/haber/21158/tr>] Erişim Tarihi: 01.08.2020
- MILES, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- MOHAN, G., McCoy, S., Carroll, E., Mihut, G., Lyons, S. ve Domhnaill, C. M. (2020). *Learning for all? Second-level education in Ireland during COVID-19*. ESRI Survey and Statistical Report Series Number 92.
- MOORE, M. G. (1997). Theory of transactional distance. D. Keegan (Ed.), *Theoretical principles of distance education* (ss. 20-35) içinde. New York, NY: Routledge.
- NEUWIRTH, L. S., Jović, S. ve Mukherji, B. R. (2020). Reimagining higher education during and post-COVID-19: Challenges and opportunities. *Journal of Adult and Continuing Education*. doi:10.1177/1477971420947738
- NG, K. C. (2007). Replacing face-to-face tutorials by synchronous online technologies: Challenges and pedagogical implications. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 8(1), 1-15. doi:10.19173/irrodl.v8i1.335
- OLIVER, R. M., Wehby, J. H. ve Reschly, D. J. (2011). Teacher classroom management practices: Effects on disruptive or aggressive student behavior. *Campbell Systematic Reviews*, 7(1), 1-55.
- PALLOFF, R. M. ve Pratt, K. (2013). *Lessons from the virtual classroom : The realities of online teaching* (2. baskı). San Francisco, CA: Jossey-Bass

Covid-19 Döneminde Sanal Sınıflarda Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sınıf Yönetimi Sorunları

- PHHELPS, A. ve Vlachopoulos, D. (2020). Successful transition to synchronous learning environments in distance education: A research on entry-level synchronous facilitator competencies. *Education and Information Technologies*, 25(3), 1511-1527. doi:10.1007/s10639-019-09989-x
- ROACHE, J. ve Lewis, R. (2011). Teachers' views on the impact of classroom management on student responsibility. *Australian Journal of Education*, 55(2), 132-146.
- UNESCO. (2020a). School closures caused by coronavirus (COVID-19). [Erişim Adresi: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>] Erişim Tarihi: 15.08.2020
- UNESCO. (2020b). National learning platforms and tools. [Erişim Adresi: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>] Erişim Tarihi: 01.08.2020
- WANG, S.-K. ve Hsu, H.-Y. (2008). Use of the webinar tool (elluminate) to support training: The effects of webinar-learning implementation from student-trainers' perspective. *Journal of Interactive Online Learning*, 7(3), 175-194.
- WARD, M. E., Peters, G. ve Shelley, K. (2010). Student and faculty perceptions of the quality of online learning experiences. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 11(3), 57-77. doi:10.19173/irrodl.v11i3.867
- WHO. (2020). Timeline: Who's COVID-19 response. [Erişim Adresi: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline#>] Erişim Tarihi: 01.08.2020
- YEĞİTEK (2020). 70891843-481.05-E.6406175 sayılı, Sanal Sınıf Uygulamaları konulu resmî yazı.
- YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. baskı)*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık
- YILMAZ, E., Güner, B., Mutlu, H., Doğanay, G. ve Yılmaz, D. (2020). *Veli algısına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği*. Konya: Palet.